

Pintér János

A nemzet múzeuma

A Magyar Nemzeti Múzeum alapítása óta eltelt két évszázad alatt hatalmas mennyiségű, zömében páratlan és pótolhatatlan tárgyi és dokumentációs anyag gyűlt össze az intézményben. Igaz ez akkor is, ha figyelembe vesszük, hogy a 19. század utolsó harmadától egyes gyűjteményei, mint önálló múzeumok (Iparművészeti Múzeum, Néprajzi Múzeum, Természettudományi Múzeum, Szépművészeti Múzeum) működtek tovább. Kiválásuk során a gyűjtőkörükbe ítélt műtárgyakat is magukkal vitték, bár ennek a döntésnek átgondoltságát és szakszerűségét egyes esetekben még ma is vitatják. Arról sem szabad megfeledkeznünk a régészeti leletek és a műtárgyállomány számbavétele során, hogy a második világháború alatt, Budapest ostroma idején a bombázások, belövések és fosztogatások következtében szinte minden gyűjteményt jelentős kár ért. Mindezek ellenére bizvást állíthatjuk, hogy a Magyar Nemzeti Múzeumban őrzött nemzeti kulturális örökség nélkül csak hiányos ismereteink lennének a Kárpát-medencében a honfoglalás előtt élt népek múltjáról és a magyarság napjainkig tartó történetéről. Ugyancsak nehezen vitatható az is, hogy a Nemzeti Múzeum is hozzátett valamit a magyar és az egyetemes kultúra gyarapításához, fejlesztéséhez a mögöttünk hagyott kétszáz esztendő során.

Ez a kiadvány azzal a céllal készült, hogy számot adjon a Magyar Nemzeti Múzeumban és vidéki fiiláléiban (Vármúzeum – Esztergom, Mátyás király Múzeum – Visegrád, Rákóczi Múzeum – Sárospatak)

őrzött és gondozott muzeális anyagokról. Nem tekintettük feladatunknak az intézmény történetének részletes feldolgozását – elsősorban terjedelmi okokból –, hanem arra törekedtünk, hogy a több mint 700 ezer darab régészeti emlékanyagot, a 320 ezret meghaladó numizmatikai anyagot, a 110 ezer darab feletti emléktárgyat, a félszázezernyi képzőművészeti alkotást, a közel 700 ezernyi dokumentációs és fénykép anyagot csoportosítva és egyúttal részletesen bemutatva tárjuk az olvasó elé. Szándékunk volt az is, hogy bemutassuk, miként alakultak a múzeumba bekerült műtárgyak gyűjteményekké, és ez utóbbi anyaga, összetétele hogyan változott tartalmilag és mennyiségileg. A műtárgyak nagyobb részéről a nagyközönségnek nincs tudomása, hiszen nem szerepeltek a különböző állandó vagy időszakos kiállításokon, és a kiadványok sem tesznek róluk említést.

A kötet elkészítése során határozott törekvésünk volt, hogy a könyv ne csak a múzeumi szakmának szóljon, azaz ne magunknak írjunk, hanem mindazoknak, akik érdeklődnek hazánk kulturális öröksége, értékei iránt. Az érdeklődés a társadalom részéről jelentősen megnőtt az utolsó évtizedben, még ha ez a látogatottságban látványosan nem is jelentkezik. Ma már Magyarországon is elfogadott álláspont, hogy a múzeumoknak az emberek ismeretgyarapítási igényeit kell kielégíteniük magas színvonalon, kellemes, kulturált körülmények között. De a társadalom nemcsak a látnivalókra, a „kirakatra” kíváncsi,

hanem a színpalak mögötti világra is. Ezért beszélünk, mint a közeli jövőben megvalósítandó feladatról, a tanulmányi raktárak kialakításáról, ezért biztosítunk esetenként lehetőséget a nyilvánosság elől elzárt gyűjteménytárak, raktárak, restaurátorműhelyek stb. megtekintésére. Ha támogatókat (anyagiakat és erkölcsieket) akarunk szerezni a múzeumoknak és azok szerzteágazó tevékenységének, akkor többet kell mutatnunk magunkból. A társadalom részéről jogos az igény arra, hogy megtudja, a múzeumok vajon jól sáfárlkodnak-e a fenntartásukra, működésükre fordított összegekkel, és hogyan tesznek eleget annak a kötelezettségüknek, amely szerint gyűjteni, őrizni, feldolgozni és bemutatni kell a profiljukba tartozó műtárgyakat, műkincseket. Ehhez a megismeréshez, megismertetéshez kívánt a Magyar Nemzeti Múzeum hozzájárulni jelen kiadványával. Ezért a szerzőknek tudományos megalapozottságú, képekkel, jegyzetekkel és ajánló bibliográfiával ellátott, olvasmányos stílusban bevezető kéziratot kellett készíteniük.

A bevezető tanulmány ismerteti a kétszáz esztendő legfontosabb történéseit az alapítástól napjainkig. Itt olvashatunk azokról a fordulópontokról, amelyek a múzeum működését számottevően befolyásolták. Így a különböző gyűjtemények kiszakadásáról (esetenként kiszakításáról), vagy éppen beolvadásáról, a két világháború közötti Gyűjteményegyetemmel összefüggő változásokról, a második világháború pusztításairól, az intézményi struktúra alakulásáról stb. Ezt követően találkozunk a 36 szerző által feldolgozott 47 gyűjtemény történetével, amelyhez csatlakoznak az említett három filiálét 10 szerző által bemutatott fejezetek. A tanulmányok írói valamennyien az intézmények munkatársai, az egyes gyűjtemények jelenlegi kurátorai. A régészeti gyűjteményektől az Éremtáron, az Ötvösgyűjteményen vagy éppen a Történelmi Képcsarnokon át a Fényképtár és a Textilgyűjtemény anyagáig széles skálán

helyezhető el a Magyar Nemzeti Múzeum műtárgyállománya. Ahhoz, hogy ezt a szerzteágazó, hatalmas tudományos és művelődéstörténeti forrásanyagot egységes mederbe tudjuk terelni, a szerkesztőbizottság közreműködésével a szerkesztő megfogalmazta azokat a legfontosabb szempontokat, amelyeket a szerzőknek figyelembe kellett venniük. Ezek az alábbiak: 1.) A gyűjtemény létrejötte, fejlődése, a gyűjtési szempontok változásai. 2.) A gyűjtemény anyagának csoportosítása. 3.) A gyűjtemény elhelyezése, raktári körülmények, állagvédelmi állapot, nyilvántartási helyzet. 4.) A gyűjtemény közzétételének eredményei és hiányai. A gyűjteményismertetőben ki kellett térni arra is, hogy a műtárgyállomány mennyiben és hogyan szolgálta a múzeumi alapfeladatok megvalósítását. A publikációkban szerepeltetni kellett azokat a munkatársakat, akik tevékenységükkel hozzájárultak, vagy éppen meghatározó szerepet tölthettek be az adott gyűjtemény gyarapításában, fejlesztésében. Nagyobb időszakonként (általában tízévenként) ismertettük a műtárgyállomány gyarapodását, s végül közöltük a 2001. december 31-ei állapotot.

A tanulmányok többsége úttörő jellegű munka eredménye, mert kevés átfogó ismertető jelent meg a múzeum gyűjteményeiről, illetve csak azok egy-egy része kapott publikációs lehetőséget. A különböző múzeumtörténeti kiadványok nagy vonalakban szóltak a jelentősebbnek ítélt (tehát nem valamennyi) gyűjteményről, illetve jobbra Fejős Imre feldolgozásait ismételtették. A szerzők munkáit a múzeumi irattárakban, adattárakban található dokumentumok, valamint levéltári és könyvtári források felhasználásával készítették el. Az egyes dolgozatokhoz az adott gyűjtemény jeles darabjairól készült fényképeket mellékeltek. A műtárgyak egy része nem először szerepel a kiadványban. Mint a Nemzeti Múzeum unikális műkincsei, jelzik az adott gyűjtemény kvalitásait, ugyanakkor más

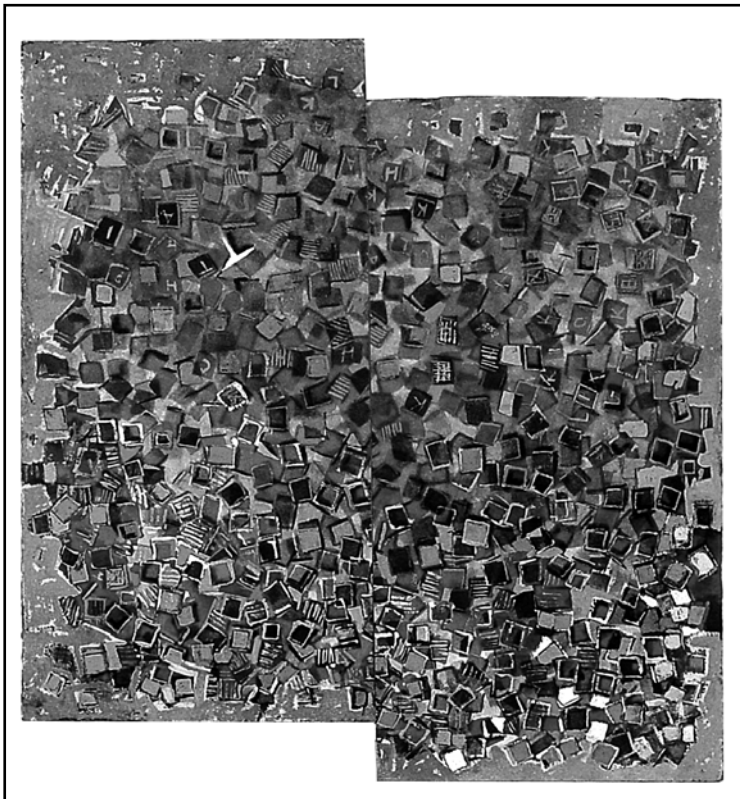

emléktárgyak eddig még sohasem kerültek a nyilvánosság elé, vagy csak szűk kört érintő szakmai kiadványban jelentek meg. Végül az irodalomjegyzékben a felhasználó, illetve az ajánlott publikációkat tüntették fel a szerzők.

A múzeum alapításának 100. évfordulóján jelent meg „A Magyar Nemzeti Múzeum múltja és jelene” c. jubileumi kiadvány. Ezt

a ma már alig néhány példányban fellelhető könyvet, mint alampunkát használják az intézmény múltja iránt érdeklődők. Szándékaink szerint a jelen kötet is azzal a céllal készült, hogy az utánunk következő nemzedékek biztos kiindulópontként használhassák további kutatásaikhoz, ismereteik gyarapításához. Bízunk benne, hogy ez a törekvésünk sem lesz eredménytelen.

(A 200 éves Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményei, szerkesztette: Pintér János, Budapest, 2002. A bicentenáriumi alkalmából megjelent, közel 800 oldalas, nagyalakú, gazdagon illusztrált kötet szerkesztői előszava részletének közlésével köszöntjük hazánk első számú közgyűjteményét.)

Sziget